

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

BIELARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŝty wydawańnia pakrywajuc składki.
Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał.,
na 3 miesiacy — 1 zał.

XI-ты Кангрэс Нацыянальных Меншасцяў

Ужо адзінаццаты год, як адбываюцца міжнародныя кангрэсы нацыянальных меншасцяў. Зраділа іх нацыянальнае пачуццё і сьведамасьць патрэбы абароны сваіх нацыянальных правоў у тых народаў, ці іх часткаў, якія апынуліся пад уладай чужых дзяржаў. Ня што іншае, як гэта пачуццё і гэта сьведамасьць і беларусаў зрабіла сталымі ўчаснікамі гэтых кангрэсаў. Такімі сталымі прадстаўнікамі на Кангрэсах Нацыянальных Меншасцяў зьяўляюцца дэлегаты Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні. Сёлета быў дэлегаваны інж. Ад. Клімовіч. Дэлегат гэты, на жаль, на Кангрэс аднак прыбыць ня мог, бо польскія ўлады не далі яму загранічнага пашпарту. Прышлося такім чынам К-ту агранічыцца высылкай у Жэневу на Кангрэс тэлеграфічнага прывітаньня, а так-жа пісьменнага выясьненьня беларускага становішча, якое там, як відаць з справаздачы, было адчытана.

Беларуская праблема, як у Польшчы, так і ў Саветах дагэтуль неразвязана. Праблема гэта сталася яшчэ больш запутанай і цяжкой, калі мін. Бэк заявіў у мінулым годзе на паседжаньні Лігі Народаў, што міжнародны трактат аб нацыянальных меншасцях Польшчы не абавязвае, і калі Саветы апошнімі гадамі павялі яўна анты-беларускую палітыку.

Палажэньне агулам недзяржаўных народаў і звычайных нац. меншасцяў апошнімі гадамі сталася яшчэ больш цяжкім і запутаным у многіх дзяржавах Эўропы. Аказваецца, палажэньне так зв. нац. меншасцяў стаецца цяжэйшым у меру таго, як на сьвеце разьвіваецца і ўкрапляецца фашызм, белая або чырвоная дыктатура.

Паказчыкам гэтакага палажэньня нац. меншасцяў у Эўропе і патрэбы шуканьня выхаду з яго быў так-жа сёлетні Кангрэс. Дэлегаты ад розных нац. меншасцяў, зьехаўшыся ў Жэневу, скаржыліся на штотараз цяжэйшае палажэньне сваіх народаў, падчырквалі бяздзейнасьць і слабасьць Лігі Народаў у справе абароны пакрыўджаных народаў, а так-жа выказваліся аб неабходнасьці лепшай арганізацыі нац. меншасцяў і аб патрэбе стварэньня міжнароднай праўнай абароны іх.

Гэтакага больш-менш характару і прынятыя на Кангрэсе рэзалюцыі, якія сьцьвярджаюць штотараз горшае палажэньне нац.

меншасцяў у дзяржавах Эўропы і дамагаюцца праўнай міжнароднай абароны іх, дамагаюцца так-жа ад дзяржаў, у якіх знаходзяцца нац. меншасці, каб яны баранілі і забясьпечылі належныя ім правы, выясьняюць, што кожны нацыянальны рух ёсьць характарам сваім самастойны, цалком асобны і якога няможна лічыць за адно з ніякім палітычным рэжымам, як гэта робіцца ў рожных дзяржавах, дзе пануе яўная ці ўкрытая, фашыстоўская белая ці чырвоная дыктатура, выясьняюць так-жа граніцы між правамі нац. меншасцяў і правамі дзяржавы і ўрэшце выступаюць у абароне права для нац. меншасцяў ужываць назоваў розных меснасьцяў у іх роднай мове, бо як ведама, некаторыя дзяржавы мясцовыя назовы перамяняюць на назовы паводле сваёй дзяржаўнай мовы; робіцца гэта, як ведаем, і ў нас, як у Заходняй, так і ў Усходняй Беларусі.

Словам, з рэзалюцыяў відаць, што сёлетні Міжнародны Кангрэс Нацыянальных Меншасцяў падыйшоў да спраў пакрыўджаных народаў даволі блізка. Астатца толькі пажадаць, як гэта мы пісалі і ў прошлым годзе, каб у найбліжэйшай будучыне Кангрэсы гэтыя рэарганізаваліся на больш шырокіх падставах, каб наўстаў Выканаўчы К-т з сталай сялібай у якой нэўтральнай дзяржаве, зложаны з усіх прадстаўнікоў нац. меншасцяў, якія да яго хочаць належаць, і каб менш разважаліся тэарэтычныя правы пакрыўджаных нацыяў, а больш практычныя спосабы абароны гэтых правоў.

Сяньня, калі павяга Лігі Народаў штотараз зьмяняецца, калі яе маральная слабасьць і характар супалкі вялікіх дзяржаў для абароны сваіх імпер'ялістычных і капіталістычных інтарэсаў выяўляюцца штотараз ярчэй, міжнародны арганізаваны супольны фронт пакрыўджаных народаў у справе вызваленьня іх, у справе супакою і міжнароднай справядлівасці можа адыграць роль сапраўды выдатную, або й рашучую.

БЕЛАРУСЫ! Прысылайце ахвяры на фонд беларускай асьветы! — Пашырайце беларускае друкаванае слова. — Навучайце дзяцей чытаць і пісаць па-беларуску!

Nastroj u masie

(Brasłaŭski paw.)

Біларуская народная свіданасьць і любоў да ўсяго біларускага за апошнія 10 гадоў узрасла многа. Гадоў 10 назад, біларускі рух у Браўслаўшчыне апыраўся на народна свіданых адзінках, а цяпер гэты рух ачэплівае ўжо шырокія масы і зьяўляецца справай масавай. Справа адраджэньня біларускага народу ўжо ня жо́е чу́жой справай кожнаму тутэйшаму селяніну-хаспадару, — гэта гэта справа глыбока ўжо засіла ў душы браўслаўскага селяніна. Сіланіе ўнутарцы між сабою канкрэтна прадстаўляюць будучыню Біларускага народу — строжаць вiзiю добрага жыцця. Wielmi česta сіланіе хавораць аб падзіеліх у 1917—18—19 гадох, асабліва аб абвішчэньні незалежнасьці Біларусі і прычыннах няздзіеліньня гэтага ідэалу Біларускага народу. Тут сіланіе кладаць у віну Біларусам нясвіданасьць і павольнасьць.

Аб гэтых справах, тутэйшыя сіланіе хавораць амаль усіе — храматныя і няхраматныя, тыя што чытаюць біларускія газэты і тыя, што газэты ня чытаюць. Праўда, аб гэтым сіланіе хавораць „цішкі" — між сабой і ў сакрэце ад паліцыі, духавіенства, чыноўнікаў і агулам ад чужых людзей.

Жо́е ў Браўслаўшчыне ня ма́ла польскіх арханізацијаў і здэваласіа-б, што да іх належаць палкі. Тымчасам ня так жо́е. Да польскіх арханізацијаў у Браўслаўшчыне належыць наплывовы польскі элемент — чыноўнікі, асаднікі і іншыя прышэльцы, мясцовыя ўладнікі і ма́ла свіданых элемент біларускі; належаць і свіданых нација-на-біларускі, а гэта дзіла тэа, каб там усвідаміаць ма́ла свіданых біларускі элемент; належаць да польскіх арханізацијаў і тыя біларусы, якія, па́сла турмы за розныя справы, у польскіх арханізацијах „папраўляюць" сабе апніжу.

У польскіх арханізацијах найбо́льш дзіелны — гэта чысты, ідэа-біларускі элемент. Гэта па́свідарэжу́е факты. У арханізацијах польскага „Стэла" і ў іншых „стоважысьніах" — на ўсіх тэрыторыах Браўслаўшчыны — біларусы дамагаюцца біларускай літаратуры — газэты і кніжак, а так-жа дамагаюцца біларускіх прадстаўленіаў. То́ж толкі, чхто бліжэй чодзіа кала гэтага, відаеа, як змагаюцца з біларускім кіраўнікі польскіх арханізацијаў нават у ўло́нні гэтых арханізацијаў.

Словам, польская культура не дае рады ў Браўслаўшчыне. Біларус ма́е сваю культуру і яе ставіа супро́ч чу́жой. У адносіннах да палкоў — чыноўнікаў, асаднікаў, ву́чыаляоў — біларускія сіланіе заўсіады ставіаа „вы" і „мы", а да польскіх і польскай культуры — „пава́шаму" і „ва́ша-жа"; да ўсяго біларускага браўслаўскага сіланіе адносіаа „на́ша-жа" або „па́нашаму". Во́с адзін з многіх прыкладаў.

Польская арханізација ў Браўслаўшчыне ладзіа польскае прадстаўленіа. Прадстаўляюць „10 ты павіліа" — прадстаўляаа сапраўднага Холхота Польскага народу. У залі амаль толкісіа-бры гэтай арханізациі. Па́сла прадстаўленіа характэрнага хутарка: „ну і трудна было тады ім". Гэтае „ім" адносіа да а́сааці Польскага народу, а не да адзінка.

Зусім іна́кш реажуа чу́аа браўслаўскага селяніна па́сла біларускага прадстаўленіа — тады заўсіады

U sprawie samaadukacyi

My nia raz pisali ab samaadukacyi i zachwočwali našych čytačoŭ, sympatykaŭ i pryčilnikaŭ da jaje i chatniaha nawučańnia dзіaciej pabielarusku.

Ab hetym my pisali padwosień letaŝ, pisali i ŭ papiardnija hady. Zaklikajem bielaruskiju moładź, tak sama i starejšych da samaadukacyi i ciapier. Pry hetym prypaminajem starejšym, što ichnim światym abawiazkam joŝe nawučač maładoje pakaleńnie — dзіaciej školnaha wieku — čytač i pišač pabielarusku, hraždankaj i łacinkaj.

My wiedajem, što sprawa samaadukacyi bielaruskaj moładzi, a pry joj i achwatniejšych starejšych, stałe ŭžo dawoli paważna i na ślale heta sprawa ŭžo wielmi na časie. Ab hetym wymoŭna kaža adno z mnohich prysłanae B. N. K. piŝmo-zwarot u hetaj sprawie, najbołš charakternaje, jakoe drukujem.

Prezydijumu Bielaruskaha Nacyjanalnahu Kamitetu ŭ Wilni.

My, Bielarusy, mocna čujem patrebu wučycca ŭ rodnej mowie. Naŝ wieliki čaławiek — bielaruski paet Francisz Baŝuŭewič praŭdu skazaŭ zaklikajučy: „nie pakidajcie mowy swajej bielaruskaj, kab nia ŭmierli." Na hety klič Bielarusy stanuli ŝčylnymi radami ŭ abaronie rodnej mowy. Bielarusy ŭzłalisia za samaadukacyju i pačali paznawač siebie. Ciapier ŭžo mnohija swiedamyja moładyja Bielarusy z poŭnaj wieraj hladač u budučyniu Bielaruskaha narodu. Adna najbołšaja biada — moładź našaja i starejšyja čujuč slačasć swajej wiedy ab swajej Bačkaŭšчыне. My, wiaskoučy, wiewdu ahułnuju i ab Bielarusach zdebujawaj samatužna — samaadukacyja, a kab hetaja samatužnaja praca samaadukacyi — abniała mehčyma najšyrejšyje hramady moładzi i starejšych, my prapanujem Prezyd. Biel. Nac. K-ту nastupnoje:

Daručyć adpawiednaj hruple našych dziejačoŭ, kab jana z pačatkam hetaha 1935-36 školnaha hodu pačala wydawač drukam specyjalny mieŝiačnik — padručnik samaadukacyi. Nazwač hety časapis — padručnik samaadukacyi — možna „Bielaruski Student" i redahawač jaho tak, kab byŭ dasupny ŝyrokim masam moładzi. Heta byli b zawočnyja kursy zaškolnaj aŝwiedy, paśla prasluchańnia katorych treba byŭ b dawač i adpawiednyja paŝwiedčańnia.

Podpisy...

Ab hetaj sprawie centrali bielaruskich arhanizacyjaŭ chiba-ž wiedajuč i sprawaj samaadukacyi ŭ bielaruskaj wioscy zacikawiacca ŝyrej. Pry hetym my chočam žwiarnuč bołš uwału na chatniae nawučańnie dзіaciej pabielarusku. Centrali bielaruskich arhanizacyjaŭ pawinny padbač ab adpawiednaj dla dзіaciej lektury, a bački, apiakuny i starejšyja pawinny parupicca ab chatnim nawučańnim dзіaciej pabielarusku. p-k.

pačujeŝ: „hetak jano i joŝe", abo „hetak i pewinna byč, jak kažaŭ"... „u nas zdaŭnych ciemnata — treba praŝwiačca" i h. d.

Bielaruskija sialanie čužacka adnosiacca tak-ža da polsкага kaŝcioła i rasiejskaj carkwy — jany kazuč: „na toje pop, kab swajo čuŭp".

Adnym słowam, brasłaŭskija sialanie mocna trymajucca bielaruski i pastupowa ŭswiedamlajucca nacyjanalna, palityčna i socyjalna. Wialička.

Z wybarnaha frontu

U minuloju niadzielu, 8 h. m., wa ūsiej Polšcy abdylosia hałasawańnie — „wybary” wyznaczanych kandydatau na pasłoŭ u Sojm.

Jak wyznačali kandydatau na pasłoŭ i jaki ūplyŭ na hetaje wyznačenie mieli pracounija, — sialanie i rabotniki, — my pisali, a na praktycy pracounija sami prakanalisia.

Na hetych wyznačanych reprezentantaŭ wybaršcyki mieli prawa j „zachwočanuju” mahčymaść hałasawać i hetak „wybrać” ich swaimi prastaŭnikami ū Sojm.

Nie hałasawała 60 proc. wybaršcykaŭ.

My ūžo pisali, što ūsia apazycja była abwieściŭšy bajkot wybaraŭ. I woś, wa ūsiej Polšcy hałasawała mała boľš, jak tracina (35—40 proc.) ūsiech wybaršcykaŭ. U niekatorych miascach nadta mała ludziej hałasawała, a ū niekatorych, dzie hałasawała boľš, dyk šmat nakidana było niawažnych hałasoaŭ. Najboľš lik hałasujučych, jak padaje aficyjalnaja sprawaždača, dyk heta ū našym Kraju, asabliwa na Palešsi, dzie najboľš niահmatnych.

Hetkim hałasawańniem wybrany.

U Waršawie i ū inšych okruhach nikatoryja — sučasnyja ministry, byŭšyja pasly B.B. i dziejačy hetaj (B.B.) partyi; tych b. pasłoŭ, što pierajšli praď wybarami da B.B. z „Wyzwaleńnia” nia wybrali.

U Haliččynie prajšli razam z Be-Be-kami i UNDO-ŭcy.

U našym Kraju prajšli: asadniki — Kaminski, Zadurski, hraf Hutten-Čapski, hienierał Želihoŭski, abšarnik Šalewič, kamianičnik Pimanaŭ i inš.

Strely, napady, śmierć i pachody z relihijnymi abrazami.

Aficyjalnaja sprawaždača (PAT) ab wybarach u Polšcy padaje, miž inšym, i hetkija zdareńni:

U wajaŭodztwach Waršaŭskim i Paznanskim u niekatorych miascach byli padčas hałasawańnia zabureńni; u Kołowiesach, Skierniewickaha paw., dakanany napad na pamieščańnie wybarnej kamisii — azbrojenaja hramada ludziej (30 asob) žniščiła telefony i parwała telehraficynje draty; palicyja arystawała 15 asob, a niejki Mruw-čynski, što ūciakaŭ ad palicyi — prastreleny, i ū darozie da špitala pamior. U Wiktoruwku, Paznanskaha waj., azbrojenaja bajoŭka napala na pamieščańnie wybarnej kamisii i žniščiła špisy wybaršcykaŭ; arystawana 14 asob, ranieny 2 asoby. Hetkija napady dakanany: u Dźwiernie, Ferdynandawie i Lachawie — palicyja napasni-kaŭ razhaniała i arystoŭwała, 2 asoby ranieny. Na palicejskich adwodziačych u aryst arystawanwch nap la hramada azbrojenych ludziej i chacie-ła adbić arystawanwch. U wyniku stre-łaŭ — 2 asoby prastreleny, jakija ū špitali pamiorli.

U našym Kraju, jak padaje P.A.T. z Nawahradka, hałasawać prywozili chworthy, staroŭ i kalekoŭ, a ū niekatorych miascach išli hałasawać pachodami niasučy abrazy šwiatych i kaścielnjy charuhwi.

Cikawa, chto hetkuju demonstra-cyju z abrazami i charuhwiami ładziŭ padčas hałasawańnia. Nešto, kamu heta patrebnaje było i dzie heta było?

Litoŭski hołas ab škole

Pad zahałoŭkam „Sumna, duža sumna”... „Viln. Rytoŭs” (31.VIII. siol. h.) pamiaščaje artykuł ab škol-naj sprawie. Aŭtar henaha artykułu, padčyrknaŭšy baračbu litoŭcaŭ za swaju rodnuju školu i zdabyčy ū he-taj halinie ahułaŭ, pierachodzić da pałažeńnia litoŭskaj školy ū sučasnaj Polšcy. Miž inšym čytajem tam na-stupnaje:

— ...Pačynam nowy školny hod. Nikoli nia byli my drenna, sumna na-strojeni. Zaŭsiody trymalisia my i try-majemsia ciapier tej dumki, što ūsia naša praca ū halinie litoŭskaj kultury darma nie prapadzie i što boľšyja ci mienšyja ślady pakinie. Dziela hetaha

i sioleta nia ćwierdzim, što pałažeń-nie biazwychadnaje. Jaho my tolki charakteryzujem tak: „sumna, duža sumna”. Hetym nia chočam našym kulturnym pracounikom zabić nastroj, ale tolki chočam hlanuć praŭdzie ū wočy.

Pačynam nowy školny hod z 24-ma pačatkawymi prywatnymi ško-łami. Usich wučniaŭ u hetych školach kala 1240. Kali dadadziom da hetaj ličby 3740 dzieciej, jakija chodzjać u litoŭskija i paŭlitoŭskija dziaŭžaŭnyja školy, dyk atrymajem ličbu da 5000 dzieciej, jakija sioleta ū škole buduć čuć litoŭskuju mowu. Ale-ž u Wilen-ščynie litoŭskich dzieciej nie 5000, a niekalki разоŭ pa hetulki...

nach 15—18 paciery (Ojča naš, Prywitana budź, Wieru ū Boha, prykazańni Božyja i kaścielnjyja) papolsku; na bačynach 19—24 malitwy (akty wiery, nadziei i lubowi, achwiarawańnie św. Imšy i pieśnia: O, moj Boža, wieru tabie) uznoŭ pabielarSKU.

Bielaruskaja ū katechizmoŭcy mowa, ja-kaja zajmaje tam haloŭnaje miesca, dawoli čystaja. Jość adnak u jej prymieš mowy polskaj, a nawat krycha i rasiejskaj. Z charaktaru mowy wyhladaje, što pisaŭ kate-chizmoŭku aŭtar, jaki pachodziŭ z Uschodniaj Biełarusi. Asabliwašci bielaruskaj mahiloŭskaj mowy ū katechizmoŭcy čuwać wyrazna.

Woś niekalki pryklaďaŭ mowy: — Ci jość Boh? Jość. Što jość Boh? Satwaryciel Nieba i Ziemli i usich reczy. Chto-ž nas satwaryŭ? Boh. Nastož nas Boh satwaryŭ? Što b my jaho znali, chwalili, miławali a pošli z nim u Nie-bie królawali...

Kolkaž jość Bahow? Adzin Boh u troch asobach. Jak tyje asoby zawutca? Boh Aciac, Boh Syn, Boh Duch šwiaty. Katoraja asoba z traich starszaja, abo bolszaja, abo dauniey-szaja? Usie try rounyie niet ni wadnoy ni star-szey ni bolszey ni daunieyszey...

Szto treba rabić, kab dobruju spowiedź atprawić? Piersz na piersz treba hrechi pry-pomnieć, druhoje treba žaleć za hrechy tret-cia treba uziatca pirad Boham bolij ni hrasyć, czaćwiortaja treba usi hrechy na spowiedzi pi-rad xiandzom skazać ni wodnoho nie tajuczy, piataja pakutu jakuju ksiondz naznaczyć tre-ba adprawić...

Miľuju Ciebie Bože moy nad usio szto tolki jość na świecie, bo Ty jość dobro nays-bolszaja. Miľości nayhadnieyszaja, ty mianie Bože satwaryu, adkupi i da wiery šwiatoj pryniau. Ty Bože dau mnie rozum, wolu i pa-miść, i usio Bože moy szto maju, ad Ciebie Bože maju. Dli taho žaleju za usie hrechi ma-

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Прыплыў вучняў у беларускую гімназію. У бягучым школьным годзе ў беларускую філію дзяржаўнай гімназіі ім. Ю. Славацкага ў Вільні ўступіла многа вучняў. У адну толькі першую класу ўступіла боľш, як 45 вучняў.

Суд над кс. В. Гадлеўскім і кс. Я. Семашкевічам. Дня 22 га кастрычніка ў Акружным Судзе ў Вільні адбудзецца судовая распра-ва супроць ведамых беларускіх ксяндзоў Гадлеўскага і Семашкеві-ча. Пракуратура аскаржае іх за кніжку „На покуці”, сканфіскаваную ў сваім часе адміністрацыйнымі ўла-дамі.

Прадстаўленьне. Ляжавіцкі гур-ток БІГІК дня 18-га жніўня ладзіў у М. Лоцьве прадстаўленьне. У пра-граме былі: „Навёсцы” і „Міхалка”. Аматары-артысты ў асобах М. Та-тарыновічанкі, Н. Мілючанкі, Бар-велянкі, А. Таранды, А. Юрлевіча, І. Юрлевіча і І. Асімовіча — свае ролі выканалі добра. Заля была перапоўнена глядзельнікамі, пера-важна моладзьдзю, якая прыбыла нават з далёкіх ваколіц. Пры арга-нізаваньні прадстаўленьня не абы-шлося без перашкод. Бурмістр не пазволіў беларускаму гуртку злад-зіць прадстаўленьня ў залі пажар-най стражы ў Ляхавічах — тады, калі

Дziela hetaha my nia majem ilu-zijaŭ i nia wierym tym, katoryja sta-rajucca zamaŭlać zdarowyja zuby, što bačyć, litoŭcy дастадачы маюć lik škol. Skolki majem litoŭskich i paŭ-litoŭskich, skolki majem takich, u ja-kich čas-ad-času ūspaminajeccja ab litoŭskaj mowie, — ciapier ūžo wie-dajem. Boľš jak 2/3 litoŭskich dzieciej buduć wučycca abo ū školo nielitoŭ-skaj, abo susim nia buduć wučycca...

Kali šukajem vychadu z hetkaha pałažeńnia, dyk pradusim zatrymliva-jemsia pry bačkoch. Stwarylasia tako-je pałažeńnie, što tysiačam litoŭskich dzieciej jość mahčymaść wučycca tol-ki doma, u bačkoŭ... —

Ad siabie možam adciemić, što kali litoŭcam z pryčyny pałažeńnia ich školy duža sumna, dykam z pryčyny pałažeńnia našaj školy jašče sumniej; adnak i my nia tracim nadziei i tak-ža zaklikajem bielaruskaje sialanstwa wučyć swaich dzieciej bielaruskaj hra-maty ū siabie doma. Praŭda, pa na-čych slołach hetkaje nawučańnie ad-bywajeccja ūžo daŭno, ale treba ru-piцца, kab jaho było jaknajboľš i kab ačaplała jaho štoraz šyrejšyja bie-la-ruskija huščy. P. Ł.

заўсёды пазваляе карыстаць з яе жыдом, паляком і расейцам. Буды-нак-жа, дзе знаходзяцца пажарніц-кая заля, пабудаваны за грошы і беларускага насельніцтва! Прад-стаўленьне адбылося ў суседняй вёсцы М. Лоцьве; — па прадстаў-леньні паліцыя забараняла тан-цаваць прысутным, і толькі дзякую-чы захадам арганізатараў — каман-дант паліцыі пазволіў на скокі. Уражаньне з прадстаўленьня із ве-чару найлепшае і незабыўнае. Каб-жа часцей такія імпрэзы арганіза-валіся!

З САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ.

„Капітал” Маркса ў белару-скай мове. Прэзыдыюм Беларускай Акадэміі Навук вылучыў брыгаду ў складзе акадэмікаў: Шчарбакова, Панкевіча, праф. Кірушына і іншых вучоных дзеля перакладу на бела-рускую мову ведамага твору Марк-са „Капітал”. Тэрмін сканчэньня пе-ракладу — 1-га кастрычніка, а вы-хаду з друку — 1-га студня 1936 г.

Інстытут нацыянальных мен-шасцяў. У Менску адкрыўся бела-рускі дзяржаўны інстытут нацыя-нальных меншасцяў з сэкцыямі — жыдоўскай, польскай і рускай. Ін-стытут рыхтуе школьных настаўні-каў гісторыі, географіі, мовы, літа-ратуры, фізыкі і матэматыкі. У ха-рактары выкладчыкаў пакліканы працаўнікі Беларускай Акадэміі На-вук, унівэрсытэту і інш.

Усебеларуская выстаўка работ мастакоў-самавучак. У Менску ў гэ-тым годзе арганізуецца першая ўсе-беларуская выстаўка работ мастакоў-самавучак. Акрамя мастакоў, прад-ставяць свае экспанаты 130 фато-гурткаў. Адначасна Наркамат асьве-ты БССР рашыў разам з саюзам савецкіх мастакоў аткрыць у Мен-ску, Віцебску і Гомелі рабочыя ма-стацкія студыі без адрыву ад выт-ворчасці.

Цікавая калекцыя расьлін БССР. У першай палавіне жніўня ў Менск вярнуліся 4 экспэдыцыі цэнтраль-нага батанічнага саду Беларускай Акадэміі Навук. Экспэдыцыі сабра-лі багаты матар’ял з галіны флэры БССР. Яны абсьледавалі раёны ўсходняй і паўночнай часткі БССР і берагі Дняпра. Сабрана цікавая калекцыя расьлін — каля 3.000 гер-барных лістоў. Усе сабраныя ма-тар’ялы ўвойдуць у многатомнік «Флэра БССР». Першы том выйдзе з друку ў 1936 г. Акрамя таго вель-мі папоўніцца новымі відамі расьлін гербарый менскага батанічнага саду.

100-leccie Biełaruskaj katechizmoŭki.

U zborach „Biełaruskaha Katalickaha Wy-dawiectwa” ū Wilni znachodzicca biełaruskaja katalickaja katechizmoŭka, wydana ū Wilni ū 1835 h. Sioleta, jak bačym, spaŭniajeccja jej 100 hadoŭ. Druk hety dawoli redki. Adzin ek-zemplar jaho, na jakim napisana ałoŭkam: „ex libris sacerdotis Josephi Awižonis”,*) pa-darawaŭ nam u swaim časie ks. Uładysłaŭ Tałočka. Adzin ekzemplar jość u biełaruskim muzei im. Iwana Łuckiewiča ū Wilni, byŭ tak-ža ū swaim časie ū zbiorach W. Łastoŭskaha, uspaminaje ab hetaj knižyцы ū swajej pracy «Беларусы» i akademik Karski.

Raźmier stoletniaj katechizmoŭki niewia-lički: 10×15 cm., bačyn 24. Zahałowak polski: „Krótkie zebranie nauki chrześcijańskiej dla wieśniaków mówiących językiem polsko-rus-kim wyznania rzymsko katolickiego”. Wydana ū Wilni ū dyecezalnaj drukarni. Heny „polsko-ruski” jazyk, jak ubačym niżej, heta biełaruski, jakoha nazwać ułasnym imiem u wydaŭca abo nia było adwali, abo prosta nia było na-ležnaha zrazumieńnia. Jašče i siahońnia mno-hija palaki jak ukrainskuju mowu, tak i bieła-ruskuju lubiać nazywać „ruskaja”.

Na druhoj bačynie katechizmoŭki znachod-zicca aprabata wilenskaha katalickaha bisku-pa I. B. Klóngiewiča. U aprabacie jość hetki charakterny skaz: „Ten krótki katechizm za-wiera w sobie naukę zdrową i dla prostaczków pożyteczną”. Pad aprabataj biskupskaj krasu-jeccja tak-ža podpis cenzara rasiejskaj ulady P. Kukolnika.

Na bačynach 3—15 zmieščany katalicki-ja katechizmy ū biełaruskaj mowie; na bačy-

je, katoryje pomniu i nie pomniu, szto Ciabie Bože moy abraziu... —

Čas, u jakim katechizmoŭka pajawilasja na świet, heta čas biešprašwietnaj panščyny, čas ciažkoj hramadzkiej niawoli, u jakoj praby-waŭ biełaruski narod. A woś i ū hetym časie znašoŭsia biskup, jaki ūwažaŭ za patrebnaje ašwiačać padniawolny narod, nieści jamu slo-wa Božaje ū jaho rodnaj mowie. Henym bis-kupam, jak ūspomniena wyšej, byŭ doktor teolohii Andrej Benedykt Klóngiewič, profesar u wilenskim uniwersytecie, pašla rektor du-choŭnaj seminarij, doŭhaletni kiraŭnik wilen-skaj dyecezi. Wydajućy biełaruskuju katechiz-moŭku, biskup Klóngiewič čynam paćwiardziŭ chryścijanskiju praŭdu, što niamožna taptać i niščyć slabiejšy narod, a što treba jaho pad-trymać i jamu daŭpamažy. Biskup Klóngiewič, budućy ūradžencam Witebščyny, dobra znaŭ žyćcio biełaruskaha narodu i sapraŭdy pa apo-stalsku išoŭ jamu z duchowaj pomačaj.

Pašla hetaj staletniaj biełaruskaj katechiz-moŭki byli wydanyja jašče inšyja. U 1862 h. u Waršawie, u 1906 h. u Pieciarburzie, u 1907 h. u Wilni, u 1917 h. u Wilni i ūrešcie ū 1927 h. u tej-ža Wilni.

Na kančatak zapytajem: jak wyhladała katalickaje relihijnaje žyćcio ū biełarusau sto hadoŭ tamu i jak wyhladaje ciapier? Tady wo-bak z inšaj panawała relihijnaja ciemra, mała lepš i ciapier. Čamu? Adnej z haloŭnych pry-čyn jość tut toje, što polskaje katalickaje du-chawienstwa ū swaim apostalstwie siarod bie-laruskaha narodu zamiast karystacca jaho rod-naj biełaruskaj mowaj, uściadž i niepadzielna karystajeccja mowaj narodu čužoŭ, mowaj pol-skaj. Mała wydać biełaruskuju katechizmoŭku: — treba jašče z jaje wučyć narod...

„Chr. Dumka” Nr. 9.

*) Z knih ksiandza Jazepa Awižonisa.

Liha Narodaŭ i sprawa Abisini

U Ženewie ciapier rašajecca dola Abisini i sprawa adlażeńia wajny na dalej. Tudy zjechalisa dyplomaty dziaŭ, što ŭwachodzjać u Lihu Narodaŭ, i ab hetych sprawach naraŭdajecca — spieraŭ ŭ hotelach pa dwuch-troch, a paŭla aficyjalna na pasiedzańniach Rady Lih, abo ahulnaha sabrańnia hetaj miŭdziaŭstaj ustanowy. Koŭnaŭe pradstaŭniŭstwa pradusim abraŭlaŭe intareŭ swajej dziaŭstaj. Sprawa Abisini — heta tolki aficyjalny nazoŭ u Lizie Narodaŭ punktu paradku dnia, jana faktyčna ŭŭŭlaŭecca pradmetam torhu dyplomacyj wialikich dziaŭstaj miŭ saboju — a pradusim Anhlii, Francyi, Italii. A dzieła hetaha i ciaŭka wyraŭšajecca „italjanska-abisini spor“.

Dzieła wyraŭšenia hetaha sporu ŭ lonie Lih stworany spacyjalny „Komitet Piacioch“, u jakim pradstaŭniki piacioch dziaŭstaj radziacca, jaki-b znajŭci sposab, kab ŭlikwidawać „italjanska-abisini spor“.

Ale heta i nia spor i nie italjanska-abisini — heta Hordzijeŭ italjanska-anhielska-francuski wuzioł,

jakim ŭluŭajecca takŭa Japonija, Zł. Št. Ameryki i inŭŭja dziaŭstaj. Dyk ci nia prydziecca jaho razsiaŭcać, bo razwiazacca jon nie dajecca.

—o—

Abisinija maŭe tolki adnu liniu ŭhunki. Prachodzic jana praz hety kraj ad stalicy Addis-Abeby da francuskiej przystani Džibuti. Hetaja ŭhunka nie abinski, a ŭŭlaŭecca ŭlasnaŭciaŭ francuskaŭa tawarystwa Šarl Mišel Šot i znachodzicca ŭ rukach francuŭstaj. Ciapier u Ženewie francuski ministr Lawal padymaŭe sprawa hetaj ŭhunki i kaŭa, što jana ŭ wypadku wajny budzie neutralnaja, jak Čyrwony Kryŭ, — pa jakoj moŭna budzie wazic tolki leki i buduc mah-čy jeŭdzic pradstaŭniki čuŭnych dziaŭstaj. Takim čynam abisini buduc zmuŭšany ŭsio wazic wiarbludami i koŭmi.

Aprača hetaj „sympaty“ Francyi ŭ bok Italii suproć Anhlii ŭ sprawie „italjanska-abinski spor“, jak hazety padajuć, Francija dastaŭlaŭe Italii aruŭŭa.

Adstaŭka staroha i nowy ŭrad u Litwie

Niamieckaje infarmacyjnaje biuro padaŭe: — lituoŭski ŭrad na čale z premjeram Tubelissam padaŭsia ŭ adstaŭku. Nowy ŭrad utwaryŭsia, na čale z tymŭsamym Tubelissam. U nowy ŭrad ŭwachodzjać usie papieredniŭja ministry, aprača dwuch — ministra ziemiarnobstwa i ministra ŭnutranych spraŭ.

Žmiena ŭradu, čwierdzic niamieckaje infarmacyjnaje biuro, wyklikana stanowiŭŭcam sialanstwa. Sialanstwa prajawila nieprychilnaja adnosiny da ekanamična-haspadarčaj palityki ŭ Kraju ŭ paŭnočnej Suwalŭŭynie.

—o—

Biełaruska-Ukrainski Sajuz u Brazylji

U Brazylji biełaruskija i ŭkrainskija emihranty majuć supolnuju arhanizacyju — Biełaruska-Ukrainski Sajuz u Brazylji. Ciapier prezident Brazylijskaj respubliki dekretam spyniŭ dziejność hetaha Biełaruska-Ukrainskaha Sajuzu na 6 miesiacaŭ. Ab tym, ci hety Sajuz budzie dalej isnawać, wyraŭŭc paŭla 6 miesiacaŭ spynieńnia jaho dziejności, federacyjnaj

ŭrad. Los Sajuzu zaleŭc ad taho, jakoe budzie stanowiŭŭca palityčnaŭe biełaruskaŭ i ŭkrainskaŭ u Brazylji.

Pryčyna hetakich adnosinaŭ brazylijskaj ŭlady da Biełaruska-Ukrainskaha Sajuzu nastupnaja: Sajuz hety maŭe znosiny z Sawietami — čwierdzic aficyjalnaja ab hetym infarmacyja.

Kamunistyčnaŭa Partyi Biełarusi ačyŭŭcaŭe swaje rady

Prawierka partyjnych dakumantaŭ u kamunistach.

U Kamunistyčnaŭ Partyi Biełarusi — u Saw. Biełarusi — prawodzicca čystka. Robicca ŭ kamunistach prawierka partyjnych dakumantaŭ. Prawiarajecca nia tolki dakumanty. Da palityčnaŭj sutnaŭci prawierki naleŭc — hlybokaja i ŭsiebakowaja prawierka ludziej, hlybokaje wywučenie ŭčioŭwaha ŭlachu koŭnaha kamunistaha, wiedanie ab tym, dzie prawiarany pracawaŭ, dzie ŭŭŭ, jahonyja suŭlazi ŭ minuloŭm i ciapier, jahonaja addanaŭc partyi i t. p. U wyniku pra-

wierki, ŭmat kamunistach ŭŭo wykynu- ta z partyi, i mnohich čakaje taki-ŭ los. Achwiarami čystki ŭŭlaŭecca tyja kamunisty, jakim dakazana „bur- ŭuaznaje pachodŭanie“ i inŭ. „hrachi“ socyjalnaha i polityčnaŭa charakteru, a takŭa biełaruski nacyjanalny demo- kratyzm. Abwastrajeć „čystku“ fakt, što Kamunistyčnaŭa Partyja Biełarusi znachodzicca na hranicy z kapitali- styčnym zachadam, joŭc przyhraničnej partyjnaj arhanizacyjaj.

Dr. St. Hrynkiwieč.

Uspaminy z Narodnaha Uniwersytetu.

(Praciab, bl. „Bieł. Kr.“ Nr. 31)

Wielmi waŭnaje miesca ŭ nawu- cy zajmaŭe teatr. Wielmi heta nam dziŭna, my-ŭ przyŭikli hladzieć na teatr, jak wyklučna na hulniu. A woŭ ŭ ich sapraŭdy przy pomaŭcy teatru wuŭacca. Prykladam: abhawaryli ŭsie kursanty supolna hramadzkiŭja sprawy na wloscy. Chočućy zakrapic macniej ŭ pamlać i pačućci wysnaŭki, da jakich daŭŭli supolna ŭ hutarkach, na- dumali adhyrać na scenie henuju buduciu idealnuju wiosku. I woŭ pa- dzialili pamiŭz saboju roli pawodle asnaŭnych kirunkaŭ, jakija moŭna pradubaćy na wloscy i pačynaŭc abraŭna pradstaŭlać. Usie adarwanaŭja pytaŭni ŭŭcia sialanskaha ŭŭwa z- chaciać pierad hladzielniaju. Tak jano ŭ sapraŭdności. Koŭny čaławiek ŭŭ- laŭecca aktaram swajho ŭŭcia, ci ja- no budzie kamedyjaju, farsaju ci dra- maju...

Uniwersytet maŭe swajho dyrek- tara. Proŭwiŭŭca henaha čaławieka, niaprysutnaha przy našaj hutarcy, bia- zupynna wyrastaje omal nia przy koŭ- nym skazie. Heta čaławiek, jaki dla ŭsich kursantak ŭŭlaŭecca ŭŭwym ideałam. Niam ŭ im ničoha z taho waŭnaha, uračystaha dyrektara, da ja- koha my przyŭikli ŭ našym wyabra- ŭeńni.

ŭŭwuc jany usie na kursie su- polnaju družynaju. Pracouŭy dzieŭ pačynaŭecca, sudziaćy z planu lekcy- jaŭ, dawoli rana, ŭŭo a 7-aj hadzinie. Paŭla himnastyki i ŭniedaŭnia iduć lekcyi da abiedu. Pieraryŭ na paŭ- dzieŭ trywaje dŭŭie hadziny i potom aŭ da 7-je hadziny iduć lekcyi. Uwie- čary najčaciać hadzic supolnaja sab- raŭni, kab abhawaryć naŭpieŭŭŭja pytaŭni.

Uwieŭ dzieŭ supolna z dyrekta- ram, jahonaju ŭonkaju i jaŭŭe dwama nastauŭnikami. Siadzic supolna przy stale, supolna zabaŭlaŭecca, adnym słowam trudna ŭŭŭŭc dŭŭbuju takuju sianuju, dzie bylo-b usio hetak zhar- manizowana, jak u henych ludziej, ja- kija ab sabie jaŭŭe niekalki tydŭnaŭ

Roznyja wiestki

Z POLŭŭCY.

Daplyŭ hraŭej u wiosku kor- čycca. U 1931-32 haspadarskim hodzie dachod z prodajy sielska-haspadar- skich praduktaŭ naličajuć na sumu 2.080 milijonaŭ, u 1932-33 h. — da- chod siahaŭ ŭŭo tolki 1.520 milijonaŭ i ŭ 1933-34 h. — 1.300 milijonaŭ zł. Takim čynam za hetyja try hady hra- ŭowy dachod na wloscy ŭmienŭŭsia na 780 milijonaŭ zł.

Deficyt. Za čatiry pierŭŭja mie- siacy budŭetnaha 1935-36 hodu dziaŭ- ŭawa mieła 106 milijonaŭ deficytu. Niŭto sabie!

Z ZAHRANICY.

Baŭŭawickaja armija. Hazety pa- dajuć, što asnaŭnoje jadro baŭŭawic- kaj armii ŭzrasło da 1935 h. na 940 tysiać čaławiek. Kolkaŭc baŭŭawickaŭa wojska, razem z uspamahajućymi ad- dziełami wajskowych arhanizacyjaŭ, dachodzic da paŭtara milijona. Samych čyrwonych aficeraŭ joŭc 40 tysiać. Wajennyja rezerwy ŭ ludziach takija, što kali-b wybuchaŭ wajna baŭŭawiki mahli-b zmaŭlizaŭc 10 milijonaŭ ludziej.

Ad 1932 da 1935 h. u Sawietach sfarmawana — dwa korpusy piechaty, 24 dywizii stralcoŭ, 3 dywizii ka- waleryi, 748 lohkich batarejaŭ, 25 ciaŭkich batarejaŭ. Lohkaja sawiecka- ja batareja maŭe ciapier 4800 harmat, ciaŭkaja — 700 harmat. Tankaŭ — 3500 ŭtuk.

Sawieckija fabryki budajuć dla swajej armii aŭtamabili. U studni 1935 h. pabudawana 75 tysiać aŭta- mabilaŭ, a da kanca 1937 h. usich aŭtamabilaŭ u armii maŭe być 500 tysiać.

Samalotaŭ u Sawietach naličana kala 10 tysiać, u hetym liku 1800 dla

bombardawaŭnia. Lohkija samoloty latajuć sa skoraŭciu 400 kila- metraŭ u hadzinu. Ciapier budajuć baŭŭawiki niekalki samalotaŭ wialikich — sa skoraŭciaŭ lotu 250 kilometraŭ u hadzinu.

Baŭŭawiki ŭŭiarnuli ŭŭahu tak-ŭa na wajenny flot i paŭpieŭna budajuć nowyja wajennyja karabli i remontu- juć staryja.

Pawarot manarchii ŭ Hrecyi. U Hrecyi dumajuć nad pawarotam ma- narchii. Urad wydaŭ da narodu adoz- wu, u jakoj haworycca ab narodnym plebiscyfe (halasawaŭni) ŭ sprawie pawarotu manarchii.

Pahroza rewalucyi ŭ Portuhalii. U Lizbonie, stalicy Portuhalii, urad abwieŭciŭ wajennaje paŭaŭeńnie. Heta staŭsia ŭ suŭlazi z pahrozaj rewalu- cyi. Prociŭ uradu byŭ padniaty bunt. Bunt ŭlikwidawany. Šmat aryŭtaw- nych. U prawincy — supakoj.

Ahulnaja mabilizacyja faŭŭystaŭ u Italii. Musolini zahadaŭ prawiaŭci niezadoŭna probnuju ahulnuju mabi- lizacyju faŭŭystaŭ. Mabilizacyja budzie abymać i kalonii. Pawodle niekatorych wiestak z Rymu, ahulnaja mabilizacy- ja faŭŭystaŭ adbudziecca ŭ dzieŭ ras- pačacia wajennych krokaŭ u Afrycy.

Abisinija hatowaja da wajny. Paŭowa abinskiŭch wojsk skancen- trawaŭsia i hatowa da boju. Abisincam pamahajuć mahametanie. Jany raŭŭli addać caru Abisini 100 tysiać wiar- bludoŭ i paŭmilijona asloŭ.

U Dalokim Uschodzie baŭŭawiki ŭkraplajuca. Z przyčyny dyplomaty- čnaha mandŭŭrska-manholkskaha niepa- razumieńnia baŭŭawiki jaŭŭe lepŭ pa- čali ŭkraplać swaje hranicy ŭ Dalo- kim Uschodzie. Pawialičyŭajuć tak-ŭa swajo tam wojska.

Ciaŭka wyjechać z Sawietaŭ. Dziaŭŭanaja sawieckaja ustanowa „Ihtypic“ abwieŭciŭla niadaŭna, što hramadzianie Sawietaŭ mohuć dostać zahranicnyja paŭŭarty, kab wyjechać z Sawietaŭ, tady, kali sami abo ich- nyja siemji zloŭcać okup u sumie 600 amerykanskich dalaraŭ. Šwiaŭŭeńnikam okup pawialičany da 1200 amerykan- skich dalaraŭ.

Niamieckaja armija na maneŭ- rach. Nia tak jaŭŭe daŭna zarhaniza- waŭsia niamieckaja armija, a ŭŭo manewruje. Maneŭry adbyŭajuca na zachad ab Berlina. Biaruc u ich učeŭ- cie ŭsie widy zbroi.

ŭlučanyja dziaŭŭawy Paŭnočnej Ameryki zbrojacca. Planujecca pa- budowa 23 nowych wajennych ka- rabloŭ.

Papa ab wajnie i miru. 7-ha h. m. rymski papa pramaŭlaŭ da ty- siačnych natoŭpaŭ kombatantaŭ (učeŭ- nikaŭ suŭŭietnajaŭ wajny), jakija sabra- lisia ŭ bazylicy ŭw. Paŭla. U swajej pramowie papa padčyrkwaŭ ŭdaŭci wajny i dabradziejstwa miru. Pramo- wa papy, peŭnie-ŭ, wyklikana sučas- nym palityčnym napruŭańniem u ŭŭie- cie i pahrozaj wajny.

Z ŭalobnaje karty.

Š. P. Jan Šatraŭski, ŭčyry, ŭŭie- dany i dziejny biełarus, pa karotkaj chwarobie pamior u swajej wloscy Suknowiečach, Aŭmianskaha paw., dnia 20-ha ŭniŭnta. Mieŭ nadoŭ 45. Nia- boŭŭŭyk byŭ biełarusam niezaleŭni- kam. U swaim čaŭsie ŭmat pracawaŭ nad adkryćciem u swajej wloscy biełar- uskaj ŭkoły. Byŭ stalym čytačom i paŭŭalnikam biełaruskaha drukawa- naha słowa. Byŭ siabrom Hurtha Biel. Instytutu Haspadarki i Kultury u susiedniaŭ w. Šutawičach. Budućy kaliŭ radnikam u Smarhonskim wa- ŭasnym samaŭradzie — dobra bara- niŭ intareŭ sialanstwa.

Na hruncie carkoŭnym — jak prawasłauŭny — pracawaŭ nad biełar- usizacyjaj carkwy.

Niespadziawanaja ŭmierć Šatraŭ- skaha zraŭila silnaje ŭraŭańnie na tych, čto jaho znaŭ i wyklikala ŭ ich wialiki smutak i ŭal.

Biaŭlitasnaja ŭmierć zabraŭa ŭ biełaruskaha n-rodu dobraha syna i pracauŭnika.

Čeŭc Jahonaj Pamiać!

tamu nazad ničoha nia wiedali. ŭluč- wom mahutnym u ich jakha henaja supolnaja ideja.

Woŭ charakterny przyklad, dzie nieŭta niewahomaje, zdajecca takoe adarwanaŭe, jak ideja, adnačasna-ŭ jakoŭe jano mahutnaje, jakija ŭlady pa sabie jano pakidaje, kali siaŭnia henija dziaŭčaty mohuć dziaŭkujućy takoj atmafery pracawać pa niekalki- naccaci hadzin u napruŭaŭni intelek- tualnym.

Sposab aŭŭiety na uniwersytecie, chacia i patrabuje biaŭ przyŭyki na- tuhi, adnak, jak kaŭc, paŭla adnaho dwuch dzion usie duŭa dobra pracu- juć i nia mohuć przydać ranicy, kab dalej znoŭ pačuć nieŭta nowaje ab ŭŭci, ab suŭŭiecie, dahetu dzieła adnych liŭnie zablytanym, adnym biaŭ nijakaje cikawaŭci, dzieła taho, što ja- ny ničoha ŭ jom nie razumieli.

Asnaŭnym pradmetam u ich hi- storyja. Na asnowiedzi rodnaŭe histo- ryi pačynaŭc uŭlaŭc dobra tyja ŭla- chi, jakimi iŭŭo čaławiečtwa ŭ swaim imknieŭni da ŭŭcia. Na henym ŭla- chu wuŭacca znajŭci miesca sobŭska- ha narodu, wuŭacca zrazumieć, čamu

hetkaja a nia inŭŭaja ichniaŭa dola, jak pradstaŭnikoŭ dedzienaha ŭhurtawaŭ- nia nacyjanalnaha, wuŭacca zakonaŭ, jakimi kirujecca ŭŭcio.

I woŭ na asnowiedzi historyčna- ha razwoju čaławiečtwa, z naŭŭiatleŭ- niam padziejaŭ swajho narodu, pačy- najuć raspracouŭać problemy boŭŭ blizkija, skaŭam ŭtodziennaja, jak spra- wa kooperacyi, hramadzkaŭe pracy ŭ kankretnych umowach wloskowych.

Usie jany przyjechali na uniwer- sytet nie pa toje, kab dostać dyplo- my, kab paŭla pyŭŭacca i chwalicca pierad siabrami na swajoj wloscy. Usie jany przyjechali da henaje ŭsta- nowy, jak da niekajke „ŭkoły ŭŭcia“, jak sapraŭdy zakladčyk Narodnaha Uniwersytetu Grundtvig nazywaŭ swa- ju ŭkoły. I hladziaćy na zachapleńnie ŭsich prysutnych kursantak moŭna bylo wieryć, što Grundtvig nie pamyliliŭsia i što jahonaja ŭkoły moŭa ŭdzieŭŭnić tyja dumki, jakija moŭa mieć koŭny ŭŭha- dawaŭca, kali jon imkniecca da taho, kab z adzinki wyras ŭŭiedamy čaław- iek, kab uŭhadawać jaho da dzieŭ- naha supracouŭnictwa ŭ hramadzian- stwie.

3 над Нарачы

На Нарач! — Беларускае мора, сябры Беларускага Студэнцкага Саюза і сымпатыкі! — Зборка 13.VII. 1935 г. у м. Мядзеле — заклікала абвестка БСС у Вільні.

З радасцю прылучаюся да студэнцкага выбегу. Дык на Нарач! На вёску! Каб адчуць і запам'ятаць гора нашага сялянства; парадзіць, пацешыць у ягоных бедах; прывітаць родныя палі, лясы, рэкі і вазёры; пазнаць іхню прыгожасць і багацце.

У Новым Мядзеле 13.VII.35 маюць сабрацца хто як: пехатой, фурманкай, цягніком, веласипедам — абы прыбыць. Я выбіраюся з Вільні цягніком у Паставы, а ступлю пехатой.

12.VII.35 вечарам з трыма „калечаначкамі“ на станцыі ў Вільні. Выгляд пеходны. У кожнага перапоўнены наплечнік. Настрой бадзёры...

Ноч у цягніку. Нічога цікавага... Толькі павіднела — мы ўжо ў Паставах. Павятовае места, але станцыя павінна стыдацца найменшага вясковага паўстанка. І сапраўды, яна як-бы адчуваючы свой бруд і ўбогасць стыдаецца быццам места, бо стаіць ад яго на два кіляметры.

Гадзіна 3 мін. 20 раніцы. Мы ад станцыі ідзем проста ў Мядзел. Перад намі 33 кіляметры.

Вось і самае места Паставы. Усе яшчэ сьпяць, толькі дзе-нядзе сустракаюцца мужчыны з касой на плячах. Ідуць на сенакос. Перад намі простая доўгая вуліца. У самым яе канцы відаць царква. Пасярод вуліцы — нейкая чырвоная вежа, якая быццам сумысьля хоча засланіць царкву. Прыбліжаемся да гэтай вежы. Звычайная каталіцкая капліца з хвігурай Хрыста. Відаць нядаўна яшчэ пастаўлена.

Рынак. Пасярод яго нешта прыпамінае Кракаўскія „Сукенніцы“. Касцёл. Дзве царквы. Не затрымоўваючыся ідзем Віленскай вулі-

цай у кірунку Мядзела. Прыгожая вуліца. Пры ёй месцяцца амаль усе пастаўскія ўстановы: стараства, паліцыя, суд і г. д. Усё між садоў. За месцам кравід прыгожы: хвалісты прастор, пакрыты лесам і палеткамі. Мінаем кілямэтровыя стоўбікі... Ужо шосты... Восьмы...

— Можна супачынем? — кажу да сябровак.

— На дзесятым кілямэтры! — адказвае наша Насця, якая ўсё ідзе наперад, ды так, што трэба глядзець, каб не адстаць.

Ідзем. Усе відаць трохі змучаныя, але перад дзесятым кілямэтрам не супачынем — гэтак хоча дзявочая амбіцыя.

Вось і ён — той дзесяты! Здымаем наплечнікі, каб супачыць. Прыгожы лес. Ягады. Сяброўкі ня могуць усядзец і толькі назбіраўшы поўныя кубачкі суніцаў селі супачываць.

Мінаем вёскі Лотву, Слабоўшчыну, Перагародзь і ўжо з горкі відаць возера Мядзел. Мы ўжо пры ім. Гэта адно з трох вялікіх памясьціўшыхся бліска сябе вазёраў: Нарач—Мястра—Мядзел.

Гэтае апошняе чамусьці ёсць у адлегласці каля сямі кілямэтраў ад мястэчка Мядзел, якое размясцілася на беразе возера Мястра.

Супачыўшы і нацешыўшыся прыгожасцю возера Мядзел, ідзем у мястэчка гэтага-ж назову, дзе маецца быць зборка ўдзельнікаў выбегу... Вось і мястэчка. Каля старога касцёла спатыкаем грамаду знаёмых студэнтаў і сымпатыкаў. Прывітаньні, выселасьць, гумар. Неўдалёку круцяцца двух паліцыянтаў, але не падходзяць, толькі здалёку цікава аглядаюць. У сяброў выбегу відаць змучэнне. Кожны думае, як-бы хутчэй у гумно на сена. Паміма гэтага, перад заходам сонца на возеры Мястра плылі дзве лодкі, а з іх разнісіліся песні беларускай студэнцкай моладзі, што сваёй роднай мэлёдыяй дарыла возера і пры ім стаўшае мястэчка.

Перазначаўшы, раніцай паставілі пакінуць м. Мядзел, каб хутчэй наеязьць сутычнасць з наднарочанскай вёскай і самай Нарачай.

Пакідаем мястэчка. Усе пашком, апрача двух сяброў на веласипедах. На іхніх кіраўніцах павяваюць бел.-чырвона-белыя сьцяжкі...

(д. б.)

Ул. К.

Беларускі Адрыўны Календар на 1936 год

ужо хутка выйдзе з друку. Зьмяшчае ён цікавы матэрыял з беларускага мастацтва — з літаратуры, гісторыі, грамадзкага жыцця, адраджэнскага беларускага руху; падае шмат гаспадарскіх навінаў і парадаў. Заказы ўжопрыймаюць беларускія кнігарні ў Вільні: „Пагоня“, Ст. Станкевіча і Ул. Манкевіча.

Пісьмы з вёскі

Дзікая зьява.

За нарач, Пастаўскага пав. У нас 19 жніўня на Спаса бывае фэст. Сёлета, як і кожны год, было зышоўшыся ў гэты дзень у За-нарач многа народу. На фэст ідуць старэйшыя і моладзь — адны йдуць у царкву, другія каб спаткацца з знаёмымі, а найбольш ідуць так сабе: паглядзець. Сёлета некаторыя йшлі на фэст мусіць па тое, каб пабіцца. Ну і біліся... Пабоі былі па цэлай парафіі — хлопцы як бандыты ўночы нападалі на дарозе на моладзь і рэзалі нажамі. У рэзультат гэтай дзікай гульні адзін зарэзаны, другі да паўсмерці збіты, а іншыя паабіваныя. Пасля гэтага мела многа работы паліцыя арыштоўваючы дзікуноў, якіх вадзіла да судзды сьледчага, а дзікунчыкі тады былі пакорныя, як агняты.

Дарагая моладзь! Схямніся, апамятаўся і глянь на сябе крытычна. Гэта-ж зьява дзікасьці анішто іншае. Дык бараніся ад зьдзічэння! Замест гарэлкі купляй кніжкі, замест піць — чытай. Выпісвай родную газету, чытай яе, распаўсюджвай і вучыся змагацца за добрае дзела, — вучыся барацца з цемрай, з ворагамі добра, з ворагамі Краю. Моладзь, шукай сьвежкі праўды, ідзі да сьвятла свайго адраджэння. Моладзь, ідзі, шукай прасьветы, бо йнакш згінеш. Моладзь, арганізуйся ў гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры. Адным словам, гэтак бараніся ад зьдзічэння, каб зусім не загінуць. Стахоўскі.

Наша воласьць.

Ялаўка, Ваўкавыскага пав. Жыхары нашай воласьці ў большасьці праваслаўныя, ёсць крыху і каталікі. Па народнасьці, каталікі і праваслаўныя, беларусы. Ёсць крыху жыдоў і яшчэ менш паля-

коў, якія да нас прыехалі здалёк. Палякоў нашыя людзі называюць мазурамі. Двароў у нас няма; ёсць са 2 дзесяткі стара-шляхоцкіх асадаў, што маюць па 20 да 60 дзесяцінаў зямлі. Нашыя людзі ведаюць, хто яны, і сваёй беларушчыны ня скрываюць. Першай арганізацыяй у нас была „Грамада“ — было 6 гурткоў. Пасля ліквідацыі „Грамады“ пачалі ў нас засноўваць польскія арганізацыі, у якіх цяпер праводзіцца барацьба польскай эндэцыі з польскай санацыяй за душу нашых беларусаў. Гэтыя польскія арганізацыі ў нас ня трымаюцца — паўстаюць і разваліваюцца. Былі ў нас і сваё беларускае арганізацыі культурна-асьветныя — былі 3 гурткі Т.Б.Ш., але іх улада „завешала“.

Нашым людзям трэба сваёй беларускай арганізацыі, а дзецям патрэбная родная беларуская школа.

Братцы, дабіваймася свайго: роднай школы, сваёй арганізацыі, роднай мовы ў царкве і ў касцэле, у самаўрадах і адміністрацыі; дабіваймася так-жа і пабольшаньня сялянскіх гаспадарак, бо на вускіх шнюрках зямлі няма чаго рабіць і няма магчымасьці жыць.

Вейкаўскі.

Naša pošta.

Nia wieruśku: Korespondencyi Waśaj nie nadrukuję, bo nie nadajecca, piśycie ab sprawach, što majuć narodnje abo hramadzkae značennie.

Bahdanowiču M.: Wy sami skażycie swajej poście, kab Waśaja hazety nie pieradawała ū wolaść. Jak budziecie ū Wilni, dyk u nas ad 14 da apośnich numaroŭ „B. K.“ możacie dostać. „Borć“ za „červień-lipień“ jašče nima.

Wiejkaŭski: Za korespondencyi dzia-kujem. Wykarystajem. Piśycie časćciej. Kunosa: Woźmiem pad uwahu, karystajem, na tuju temu piśycie ū hazetu.

Stachoŭski. Za hazetu treba plaćić, bo „B. Kr.“ wychodzić kośćam składak; za korespondencyju dzia-kujem; piśycie ab żyćci ū waśaj wakolicy časćciej.

Беларусы павінны чытаць і пашыраць беларускую прэсу:

1. „Беларуская Крыніца“ XIX год выданьня, палітычны, грамадзкі і літаратурны часопіс, выходзіць што тыдзень. Падпіска на год 4 зл., на паўгода — 2 зл. Адрас: Red. „Biełaruskaja Krynica“ Wilno, Zawalna 1—1.

2. „Самапомач“ — „Samapomač“, IV год выданьня, адзіны ў нас беларускі коопэратыўна-гаспадарскі часопіс, выходзіць рэгулярна што месяц. Падпіска на год 3 зл., на паўгода 1.75. Адрас: Red. „Samapomač“, Wilno, Połocka 9—4.

3. „Шлях Моладзі“, VII-мы год выданьня, часопіс беларускай моладзі, выходзіць рэгулярна што месяц. Падпіска на год 2 зл., на паўгода 1 зл.

Беларуская газета найтанейшая і найдаступнейшая. Пробныя нумары (апрача „Калосьса“) на просьбу высылаюцца бясплатна.

Пішце выразна свае адрасы!

Адрас: Red. „Ślach Moładzi“, Wilno, Zawalna 1—2.

4. „Chryścijanskaja Dumka“, 8-мы год выданьня, biełaruski katalicki časopis, wychodzić rehularna što miesiac. Padpiska na hod 3 zł., na paŭhodu — 1.50 zł. Aдрас: Red. „Chryścijanskaja Dumka“, Wilno, Zawalna 1—2.

5. „Praleski“, 1-šy hod wydańnia, biełaruski dziučaŭ časapis, wychodzić što miesiac. Padpiska na hod 2 zł. Aдрас: Red. „Praleski“, Wilno, Zawalna 1—2.

6. „Kalośsie“, 1-шы год выданьня, беларускі літаратурна-навуковы часопіс, выходзіць раз у тры месяцы. Падпіска на год 4 зл. Адрас: Red. „Kalośsie“, Wilno, Zawalna 1—2.

Z KRAJU.

Unijnaja konferencyja. 5 i 6 wieraśnia adbyłasia ū Pinsku Unijnaja Konferencyja. Usich učasnikoŭ konferencyi było kala 70 asob, u hetym liku 15 ukraincaŭ i 8 biełarusaoŭ.

Z WILNI.

Chwarejuć na tyfus. U Wilni paŭyrajecca chwaraoba bruśnoha tyfusu. Zachwareta ūžo bolš dziesiaci asob. Sanitarnyja ŭłady staraŭcassa nie dapaścić paŭyreńnia hetaj chwary.

Zjezd historykaŭ. Ad 17-ha da 20-ha h. m. budzie adbywacca ū Wilni VI-ty zjezd historykaŭ. U zjezdzie prymie ŭdzieł šmat wučonych, naŭptierad z Połšcy. Pračytany buduć referaty na roznarodnyja temy z haliny historyi prawa, kultury i ekanamična-ha żyćcia Wialikaha Kniastwa Litoŭska-Biełaruskaha. U zjezdzie nia prymie ŭdziełu wučonyja Niez. Litwy.

U hetkich hutarkach nie paśpieŭ ja ahledzić, kali minuła ūžo niekalki hadzinaŭ. Pabačyŭ ja aprač sali, u jakoj mianie pryniali kursantki, jašče školnuju salu, dzie stajali prostyja školnyja ŭaŭki, dzie wisieła na ścianie tablica, pobač jaje karta hie-ahrafičnaja. Adnym słowam, sala jak sala, da jakaje my prywykli sa swaich školnych hadoŭ.

Pahladziŭ ja na biblijateku. Nie-wialiki pakoj, zatoje cichieŭki, jasny, pastaredzinie wialiki stoł z roznaŭkami časapisami, pad ścianaju waźna stajać šafy z knižkami. Chwalicca biblijatekarka, jakaja jakha była ū našaj kampanii, swaimi paradkami. Pakazywaje katalohi, prydumanaja wielmi chitra, dzieła taho, što koźny čytač moźha lohka znaćci, što tolki nie nadumaŭ-by. Knižki majuć rozna-ha źmiestu šmat beletrystyki, chacia za-šmat henych knižak kursanty nia čytajuć. Niama kali, — kažuć. Waźniejšaja rabota, apracaŭnie lekcyjaŭ što-dziennych, padhatoŭka da referataŭ, jakija ū ich koźny čytaje, ci na't lepš

skazać haworyć, dzieła taho, što pry-wykajuć jany hawaryć na pamiać, apracaŭaŭšy nasampierš paasobnyja punkty na papiery. Hetak u ich haworać lekcyi prelehenty, dzieła taho, što żywaja hutarka zusiŭ inšyja śle-damki pakidaje na sluchačoch, čym-sia čytanaja. Prywučajucca i kursanty ad samaha pačatku hawaryć na pa-miać. Da henych referataŭ majuć ja-ny literaturu z roznych halinaŭ wie-dy. Joś i nadta paważnyja źmiestam knižki, dzieła taho, kab mieć zaŭsiody mahčymaść prakantralawać z pieršaje ruki pytańnie, ab jakim idzie ū da-dzienny mament hutarka.

Zahlanuŭ u spalnyja pakoi. Ras-kazywajuć mnie, što zaŭsiody na kur-sie, kali tolki učasniki źjaždžajucca, kiraŭnik kursu pytajecca, ci chočuć speć jany pa mienšaj kolkaści asobaŭ, ci naedwarot — spacimuć u wialikaj sali. Adnačasna zaachwočywaŭ nadta da supolnaje spalni, pradstaŭlajuć ūsim karyść uzhadawańnia ū henaj plošcy ū sensie wyklikańnia nastro-jaŭ demakratyčnych i taho ūmlećwa padparadkawacca masie, jakaje ū żyć-

ci wielmi patrebnaje. Spalnia supol-naja heta adnačasna miesca, dzieiduć dalej sprećki, jakich jašče nie zakon-čyli kursanty ū praciahu dnia.

Nikatoryja mo i nie chacieli-b pačatna, kab spać u wialikaš kolka-ści ludziej supolna. Chutka adnak pry-wykajuć i pačynajuć bačyć samyja karyści z hetaha, dzieła taho, što wysokaja atmosfera maralnaja, pa-waźny nastroj siarod prysutnych śia-broŭ zabiśpiečywujuć ad lohkich hu-tarak, jak heta časta traplajecca pa-miž maładymi.

Dyk prosta pa klaštarnamu was uzhadowywujuć! — kažu ja śmiajučyś...

— Heta dyk užo nie. Z nas ni-chto nie sabirajecca ū klaštar, a za-toje my nawučyliś biazumoŭna canić naleźna tyja prajawy żyćcia, jakija ma-juć sabie cennaści tyja ci inšyja, nie-zaleźna ad taho, skul jany iduć. Nas woś praslawili, jak niejkich sacyjali-stych, amal što biazboźnikaŭ i nam samym niama wiedama dzieła čaho. Kali-b henyja našyja worahi dy pry-jechali i pahladzieli na našaje żyćcio, dyk dumaju, što nihto nie paśmieŭ-

by kazać aniwodnaha blaho-ha słowa ab nas i našaj ustanowie.

I pačuŭ ja, što uniwersytet u Šy-cach istnuje ad 1923 hodu, što maje ūžo swaich haduncoŭ na roznych sta-nowiśčach żyćciowych, što ūsie jany astalisia adnak wiernyja wioscy, što nihto nia ŭciok šukać niejka-ha „panskaha chleba“ Koźny hod źjaždžajuc-ca, kab padrachawać swaje rady, kab acanić zdabyčy. I pakazywajecca zaŭsiody, što byŭšy kursant zajmae pie-radawoje miesca ū żyćci. Jany kiru-juć hminnym samaŭradam, jany ma-juć u swaich rukach paźarnyja stra-ży, jany zahadywajuć kaoperatyŭnymi ustanowami. Adnym słowam niama niwodnaje haliny wiaskowaha kultur-naha żyćcia, żyćcia aświethaha i has-padarčaha, dzie-b haduncy Šycaŭ nie pakinuli swaich śladoŭ. I wierać jany, što biazumoŭna budućna naleźć da-ich, dzieła taho, što papularnešć Šy-caŭ raście, što raz wialikšaja kolkaść ludziej śludy pryjaždžaje i joś siaŭ-nia patreba niekalki ci niekalkinacca-ci Šycaŭ na Połšč.

(d. b.)